

ВІДГУК
доктора юридичних наук, професора
Тильчика В'ячеслава В'ячеславовича
на дисертацію Михальської Юлії Борисівни
на тему «Адміністративно-правові засади судового контролю за
виконанням судових рішень у господарському судочинстві» на здобуття
наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю
12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право;
інформаційне право

Дисертація Михальської Юлії Борисівни присвячена актуальній та недостатньо дослідженій у сучасній юридичній науці проблематиці адміністративно-правових засад судового контролю за виконанням судових рішень у господарському судочинстві. Обрана тема має як виразне теоретичне, так і безпосереднє практичне значення, оскільки реальність судового захисту визначається не лише законністю та обґрунтованістю ухваленого судом рішення, а й можливістю забезпечити його своєчасне і повне виконання.

Актуальність дослідження істотно посилюється у зв'язку з трансформацією нормативної моделі судового контролю, зокрема після внесення у 2024 році змін до Господарського процесуального кодексу України, якими розширено процесуальний інструментарій суду на стадії виконання судових рішень. За таких умов наукового осмислення потребують не лише окремі процесуальні процедури, а й правова природа судового контролю, його співвідношення із правосуддям та примусовим виконанням, межі контрольних повноважень суду, статус учасників відповідних правовідносин та критерії ефективності контрольних заходів.

Дисертаційна робота характеризується комплексним характером та послідовною внутрішньою побудовою. Авторкою досліджено генезу судового контролю за виконанням судових рішень, систематизовано наявні доктринальні підходи до його розуміння та визначено місце судового контролю у механізмі забезпечення обов'язковості судових рішень.

Позитивної оцінки заслуговує здійснена Михальською Ю. Б. систематизація наукових підходів до розуміння судового контролю із виокремленням функціонального, процесуального, інституційного, публічно-правового та комплексного підходів.

Змістовно досліджено суб'єктний склад правовідносин судового контролю, визначено особливості статусу суду, державних та приватних виконавців, стягувача і боржника, а також інших учасників відповідних правовідносин. Позитивної оцінки заслуговує прагнення авторки розмежувати безпосередніх учасників контрольних процедур та суб'єктів, які виконують організаційні, допоміжні або наглядові функції у сфері примусового виконання.

Окремо слід відзначити дослідження процедурних форм судового контролю. Обґрунтованим є розмежування традиційної скаргової форми, спрямованої переважно на усунення вже допущених порушень під час виконання судового рішення, та нової звітної форми, орієнтованої на оцінювання поведінки боржника і заходів, ужитих ним для фактичного виконання судового акта. Значну наукову й практичну цінність має аналіз інституту подання та розгляду звіту про виконання судового рішення, запровадження якого істотно розширило можливості судового контролю у господарському судочинстві.

Позитивно слід оцінити й проведений порівняльно-правовий аналіз досвіду Франції, Німеччини, Польщі, Італії, держав Балтії, Грузії, Молдови, США та Канади. Авторка не обмежується механічним описом іноземних моделей, а намагається виявити взаємозв'язок між організаційним статусом виконавця, ступенем його професійної автономії та характером судового контролю. Важливим є висновок про необхідність вибіркової адаптації зарубіжного досвіду з урахуванням особливостей національної судової системи та змішаної моделі примусового виконання.

Особливої уваги заслуговує третій розділ дисертації, у якому сформульовано комплекс пропозицій щодо подальшого вдосконалення

законодавства та практики судового контролю. Науково цікавими є положення щодо ризик-орієнтованого підходу до визначення інтенсивності судового контролю, диференціації його режимів, удосконалення змісту звіту боржника, персоніфікації процесуальних обов'язків посадових осіб, цифрової інтеграції судової та виконавчої інформаційних систем, а також формування спеціальних підходів до виконання судових рішень державними та комунальними боржниками.

Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості їх використання у правотворчій діяльності, під час подальшого вдосконалення положень Господарського процесуального кодексу України та законодавства про виконавче провадження, у діяльності господарських судів і суб'єктів примусового виконання, при формуванні методичних рекомендацій та узагальненні правозастосовної практики, а також у науковій і навчальній діяльності.

Дисертація характеризується логічністю структури, належним рівнем аргументації, використанням значного масиву нормативних, наукових та правозастосовних джерел. Сформульовані авторкою висновки загалом узгоджуються зі змістом проведеного дослідження та мають належний ступінь наукової обґрунтованості.

Разом із тим дисертаційне дослідження Михальської Ю. Б., як і будь-яка комплексна наукова праця, містить окремі положення, що мають дискусійний характер та можуть стати предметом подальшої наукової полеміки.

По-перше, у підрозділі 1.2 авторкою детально обґрунтовується публічно-владна природа судового контролю та його адміністративно-правовий вимір. Такий підхід загалом заслуговує підтримки. Водночас публічно-владний характер певної діяльності сам по собі ще не є достатнім критерієм для її віднесення до предмета адміністративно-правового дослідження, оскільки владний характер притаманний також іншим формам реалізації державної влади. У зв'язку з цим дисертація могла б бути посилена

більш чітким визначенням саме тих ознак судового контролю, які обумовлюють його адміністративно-правову складову у співвідношенні з господарсько-процесуальною природою відповідних процедур.

По-друге, у підрозділі 1.3 судовий контроль характеризується як факультативний елемент механізму адміністративно-правового забезпечення обов'язковості судових рішень. Така позиція є концептуально обґрунтованою, однак видається, що вона потребує певної диференціації з урахуванням різних законодавчих моделей встановлення контролю. Зокрема, ступінь факультативності відповідного механізму може відрізнятися залежно від категорії спору, статусу боржника, форми судового контролю та моменту його встановлення.

По-третє, у підрозділі 3.1 авторкою здійснено широкий порівняльно-правовий аналіз значної кількості зарубіжних правопорядків. Водночас окремі статистичні й емпіричні матеріали, використані для характеристики результативності реформ у деяких державах, належать до більш ранніх періодів. З огляду на динамічність законодавства у сфері судового контролю й примусового виконання, використання більш актуальних кількісних показників могло б додатково посилити аргументацію окремих порівняльних висновків.

По-четверте, заслуговує на підтримку запропонований у підрозділі 3.2 ризик-орієнтований підхід до судового контролю. Водночас визначення конкретного переліку індикаторів ризику невиконання судового рішення потребує подальшого практичного опрацювання. Окремі з наведених авторкою обставин, наприклад зміна керівника юридичної особи, відкриття провадження у справі про банкрутство або тривалий період невчинення окремих виконавчих дій, не в кожному випадку самотійно свідчитимуть про недобросовісність боржника чи реальну загрозу невиконання. Тому перспективним видається подальше дослідження співвідношення окремих індикаторів, їх вагомості та можливості застосування у сукупності.

Проте висловлені зауваження мають переважно дискусійний та рекомендаційний характер, стосуються окремих аспектів авторської концепції й не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи. Більше того, наявність зазначених положень свідчить про складність і багатогранність обраної проблематики та створює підґрунтя для подальшої наукової дискусії.

Викладене дає підстави для висновку, що дисертація Михальської Юлії Борисівни на тему «Адміністративно-правові засади судового контролю за виконанням судових рішень у господарському судочинстві» є самостійною та завершеною науковою працею, у якій вирішено актуальне наукове завдання, сформульовано науково обґрунтовані положення, висновки та рекомендації, що мають теоретичне і практичне значення для розвитку науки адміністративного права та вдосконалення механізмів забезпечення виконання судових рішень.

Дисертаційна робота за своїм змістом, рівнем наукової новизни, ступенем обґрунтованості отриманих результатів та їх практичним значенням відповідає встановленим вимогам постанови Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 «Про затвердження Порядку присудження наукових ступенів», а її авторка – Михальська Юлія Борисівна – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент:

доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри адміністративного права,
інтелектуальної власності
та цивільно-правових дисциплін Київського університету
інтелектуальної власності та права

В.В. Тильчик